

MUUMIO

MIKA WALTARI

*(Nuorena kuolleen egyptologin
Karl-Henrik Höökin jälkeenjääneistä papereista.)*

”Jo lapsena tunsin suurta vetovoimaa muinaisesineisiin ja näihin sisältyviin arvoituksiin. Osittain oli tämä taipumus perintöä isältäni, jolla oli verrattain laaja kokoelma jäännöksiä muinaisilta ajoilta, mm. muutamia Egyptistä löydettyjä esineitä. Niiden ääressä saatoin pienenä, vielä edes ymmärtämättä niiden merkitystä, haaveilla tuntikausia. Silloin kohosi usein sieluuni vieraita mielikuvia, joilla ei ollut mitään kokemusperäisiä vaikutteita ympäristöstäni.

Isäni kuoli ollessani vielä varsin nuori ja jätti minulle perinnöksi suuren omaisuuden. Hänen kuolemansa jälkeen sain oman mieleni mukaan järjestää opintoni. Muinais-Egypti kiehtoi mieltäni. Oltuani pari vuotta yli-

opistossa matkustin ulkomaille ja jatkoin opintojani Berliinissä ja Lontoossa.

Opin verrattain taitavaksi hieroglyfien tulkitsijaksi. Tein omin päin tutkimuksia British Museumissa ja niiden nojalla julkaisemani väitöskirja herätti jokseenkin suurta huomiota egyptologien piirissä. Esitin siinä muutamia ajatuksia, jotka aivan itsestään olivat johtuneet mieleeni ja jotka koskivat muinais-Egyptin elämää. Toiset vastustivat ankarasti niitä, mutta toiset pitivät niitä suorastaan urauurtavina.

Kestettyäni ankaran polemiikin muutamissa tieteellisissä aikakauskirjoissa matkustin Egyptiin. Otin osaa kaivaustöihin Luxorissa ja osittain Medinet Abussa, mutta tuo kaikki oli tuttua ennestään eikä minua myöskään haluttanut olla toisten käskettävänä.

Etenkin kahdennentoista dynastian aika herätti mielenkiintoani. Sen alkupuoli, ensimmäisten Amenenhatkuninkaiden aika, on verrattain hämärään vaipunut ja tutkimaton. Jouduin omin päin tekemään kaivauksia El-Amarnassa. Otaksumani mukaan piti minun Chut-Atenin raunioista Amenofis IV:n ajoilta löytää lähteitä jatkuvaa työtäni varten.

Löysinkin hieroglyfitauluja ja papyruskirjoituksia, jotka käsittelivät asiaani enemmän kuin edes olin uskaltanut toivoa. Niiden tutkiminen vaati kuitenkin aikaa. Palasin kotimaahan kahdeksi vuodeksi.

Eräs hämäräperäinen kalliokirjoitus, joka jo ennen oli löydetty ja tutkittu, antoi minulle paljon ajattelemisen aihetta. Otin siitä useita valokuvia ja kotimaassa sain kirjoituksen selvitetyksi, mutta tulkintani oli aivan erilainen kuin entinen. Kalliokirjoituksen ja muiden tulosteni mukaan kehittelin teoriaani. Jos se oli osoittautuva todek-

si, oli se omiaan valtavasti avartamaan näköpiiriämme eräissä ei ainoastaan vanhaa Egyptiä, vaan myös koko maailman vanhinta historiaa koskevissa kysymyksissä.

Sen todistamiseen ja selventämiseen vaadittiin kuitenkin paljon työtä. Palasin jälleen muinaiseen Kemin maahan, kuten egyptiläiset sitä itse nimittivät.

Ennen kuin jatkan kertomustani on minun selitettävä eräs asia, jottei joku tämän mukaan tekisi joitakin vääriä ja halventavia johtopäätöksiä.

Koko elämäni on kulunut siinä työssä, joka on intohimoni. En ole koskaan tuhlannut aikaani huvituksissa tai naisten seurassa. Naiset eivät ole herättäneet mielenkiintoani. Tosin olen joskus kaivannut jonkinlaista ystävää ja toveria, mutta tämä kaipaus ei ole ollut aistillista laatua. Toistan ja vakuutan vielä, etteivät seksuaaliset kysymykset ole millään tavoin koskaan askarruttaneet mielikuvitustani.

Hankin elintarpeita ja työkaluja pitempää oleskelua varten erämaassa. Ostin kameleja ja palkkasin muutamia kaivaustöissä ennen mukana olleita miehiä. Suuntasimme kulkumme El-Amarnan ohi noin kymmenen kilometrin päähän sieltä ja pystytimme leirimme lähelle pientä, likaista fellah-kylää. Siellä aloitimme kaivaustyöt laskelmieni ja suunnitelmieni mukaan eräiden hiekkakumpujen kohdalta.

Sortuneiden rakennusten ja pylväitten päälle kasautuneen hiekan poistaminen vaatii paljon työtä. Minun täytyi viettää melkein kolmen kuukauden kiduttava epä-tietoisuuden aika, ennen kuin löysimme pienimpiäkään merkkejä siitä, että olin osunut oikeaan.

Muistan mainiosti tuon päivän, jolloin ensimmäinen löytö tehtiin. Istuin silloin piippuani poltellen kylän pää-

miehen katoksessa. Minulla oli ollut kuumetta, olin ottanut kaksi kiniinikapselia ja tunsin jonkinlaista heikkouden tunnetta ja puristusta ohimoissani. Silloin kaivokselta päin juoksi muuan työmiehistäni polttavassa auringonpaisteessa luokseni. Hiekka põlisi hänen jaloissaan ja hänen hikiset, tomuiset kasvonsa kiilsivät. Luulin ensin, että joku onnettomuus oli tapahtunut, että hiekka oli ruvennut vierimään kaivauskuoppiin, tai muuta sen tapaista.

Silloin näin äkkiä, että hän veti jotain perässään. Selvisi, että hän oli löytänyt kappaleen ohuesta, katkenneesta pylväästä, käärinyt sen likaiseen paitaansa ja vetäen sitä maata pitkin perässään tuonut sen minulle. Hänen silmänsä kiiluivat ilosta, sillä olin luvannut varsin suuren palkinnon sille, joka ensimmäisenä toisi hyviä tietoja.

Käteni vapisivat tarkastellessani pylvään kappaletta. Siihen oli ollut jotain kaiverrettuna, mutta vain kolme hieroglyfimerkkiä oli säilynyt: kotka, rihma solmuineen ja käsi. Niistä ei voinut saada mitään selvää ajatusta kokoon. Tieteellisessä suhteessa oli palanen arvoton, mutta minulle se merkitsi selvää todistusta laskelmieni paikansapitävyydestä.

Seuraavina päivinä löydöt jatkuivat ja kahden viikon kuluessa olimme saaneet kaivetuksi esiin pienen temppelin rauniot. Seinissä oli paljon kaiverruksia. Erikoista huomiota herättivät lukuisat kissankuvat, joiden alla oli aina lootuksen terälehti. Se arvattavasti merkitsi jotain nimeä.

Muutamasta graniittipaadesta löysin kaiverruksen, joka täytti mieleni ilolla. Siinä oli vain lyhyt ilmoitus eli kuva siitä, että temppeli oli rakennettu Amenenhat II:n kolmantena hallitusvuonna sen pyramidin viereen, jonka rakkaus oli pystyttänyt.

Aikamääräys tarkoitti siis 2200-lukua ennen Kristuksen syntymää. Suuriarvoisin oli tieto, että lähettyvillä olisi pyramidi, luonnollisesti pieni, koska se oli kokonaan peittynyt hiekkaan. Tätä vahvasti myös kylänpäämiehen lausunto. Hänen isoisänsä aikana oli kylän lähellä ollut vielä näkyvissä hiekkaan hautautuneen pyramidin huippu, mutta ankara hiekkamyrsky oli peittänyt sen myöhemmin kokonaan.

Tämä pyramidi oli nähtävästi aikoinaan herättänyt huomiota, koska kirjoituksessa oli tuo erikoislaatuinen huomautus: 'jonka rakkaus on pystyttänyt.' Sitä luultavasti tarkoittivat myös lukuisat kissankuvat temppelissä, sillä ainakin Bubastisin maakunnassa oli kissa pyhä eläin, pyhitetty rakkauden jumalattarelle Bastille.

Tässä löydössä oli paljon uusia, ennen tuntemattomia piirteitä. Paloin innosta päästä pyramidia tutkimaan. Ainoa pelkoni oli, että hautarosvot olisivat aikoinaan ryöstäneet sen.

Alustavat tutkimukset tehtyäni ja annettuani suorittaa koekaivauksia huomasin, että ainoa mahdollinen paikka oli muuan suhteellisen matala hiekkakumpu. Se oli noin puolen kilometrin päässä temppelin raunioista kaakoon. Kylästä oli sinne kilometrin verran matkaa.

Aluksi oli tämä kaivaustyö helpompaa kuin edellinen. Jo muutaman päivän kuluttua osuimme pyramidin kylkeen. Sitten alkoi työn vaikeampi osa, kun täytyi poistaa suunnattomia hiekkamääriä saadaksemme koko pyramidin paljaaksi.

Uurastimme muutamia viikkoja mitä ankarimmassa työssä, kunnes kävi ilmi, mikä mieletön työ olisi ollut saada koko pyramidi kaivetuksi esiin. Laskin sen alkuperäisen korkeuden esiintulleeseen osaan suhteellisesti

olevan noin neljäkymmentä metriä, ehkä hiukan päällekin. Meidän olisi täytynyt työskennellä vuosikausia kehoilla työaseillamme, ennen kuin olisimme saaneet sen kokonaisuudessaan paljastetuksi. Ainoa mahdollisuus oli etsiä sisäänkäytävä. Mutta kaikki egyptologit tietävät, mitä vaikeuksia juuri sen löytämisessä piilee.

Pyramidi kohosi porrasmaisesti. Jokainen porras ulottui miehen rintaan asti. Muutamain paikoin oli vielä jälkiä sileiksi hiotuista graniittilevyistä, joilla se joskus oli ollut peitetty. Tuulet ja myrskysateet ja hiekan kosteus olivat rapauttaneet kivien pintaa pahasti.

Länsipuolelta paljastimme sitä aina keskiosaan asti. Tiesin, että sisäänmenoaukko jätetään tavallisesti länsipuolelle, keskelle länsisivua. Mitään muurauksen tai aukon jälkiä emme tavanneet, vaikka tutkin jokaisen kiven ja sauman tarkoin.

Mietiskellessäni eri ratkaisumahdollisuuksia kuljeskelin välistä päiväkausia yksin erämaassa kaivauspaikan ympärillä. Kerran istuin kaukaisen, korkean hiekkakummun rinteellä leväten polttavassa hiekassa. Kaukana kuvastui pyramidini esiin kaivettu osa terävänä varjona taivaanrantaa vasten. Työssä ponnistelevat miehet näyttivät sen rinteellä pieniltä, mustilta pisteiltä.

Katselin sitä huvikseni kenttäkiikarilla. Yhtäkkiä hämmästyin, sillä pyramidin tummaa taustaa vasten kuvastui hiukan vaaleampana lootuksen terälehdten kuva, samanlainen kuin olin tempppelin seinäpiirroksissa nähnyt. Luulin sitä ensin näköhäiriöksi, mutta se pysyi paikallaan. Saatoin erottaa, kuinka muutamain paikoin ääriviivat olivat himmentyneet kiven rapautumisen takia.

Jännityksestä hermostuneena painoin kohdan tarkoin muistiini ja piirsin sen paperille.

Juoksin koko matkan pyramidin luokse, mutta siellä tarkastaessani seinämää en ensi silmäyksellä huomannut mitään. Vasta hyvin pitkän tarkastelun jälkeen löysin kivissä noin neljän metrin laajuudella syvennyksiä ja kohonemia, jotka varmaan kaukaa katsoen näyttivät lootuksenlehden ääriviivoilta. Ennen olin luullut niitä vain rapautumisesta johtuneiksi. Nyt olin varma siitä, että ne olivat ihmiskäden työtä. Myöhemmin tulin huomaamaan, että löytöni johtui pelkästä sattumasta. Lehden kuva näet näkyi vain määrätyltä pieneltä alalta ja määrättyjen valaistussuhteiden vallitessa noin puolen tunnin aikana päivässä.

Tiesin nyt löytäneeni sisäänkäytävän paikan. Mutta miten saada se esiin? Erikoisia rakoja ei näkynyt, emmekä työkaluillamme voineet tavallisella tavalla saada kiviä irti. Lopuksi ei ollut muuta keinoa kuin porata kiviin reikiä. Muutamana päivänä me räjäytimme samalla kertaa kaksi sopivasti sijoitettua dynamiittipanosta lootuksen lehden tyven molemmin puolin.

Luulen, että ne olivat liian lujia, sillä pyramidi tuntui tärisevän perustuksiaan myöten. Suuri kuoppa oli syntynyt sen kylkeen ja vain hiukan jälkiä oli näkyvissä lootuksenlehden yläosasta. Muutamien kivien raosta pilkotti pimeys; kun lohkareet oli raivattu pois, oli edessämme pyramidien kyljessä matalan ja kapean sisäänkäytävän aukko.

Itse hautakammion löytäminen oli luonnollisesti vaikeata, mutta olin varma onnistumisestani. Siihen tarvittiin vain tarkkaa tutkimista ja ennen kaikkea varovaisuutta. Kaikki pyramidit näet ovat täynnä salaisia, vaanivan mykkiä väijytyksiä hautarosvojen varalta.

Seuraavana päivänä tunkeuduin pyramidiin pari soih-

dunkantajaa ja työmiestä mukana. Olimme varustettuja köysillä ja pienillä tikapuilla mahdollisten onnettomuuksien varalta.

Ensimmäinen paha ennen tapahtui melkein heti. Emme olleet ehtineet vielä kulkea kymmentä metriä graniittipaasilla päällystettyä ahdasta käytävää, kun edellä innoissaan varomattomasti rientänyt soihdunkantaja parkaisi ja hävisi. Meitä yhdistävä köysi, joka oli nahkavyöllä sidottu jokaisen ympärille, kiristyi peloittavasti tahtoen vetää meidät kaikki syvyyteen. Samalla tuntui sieraimissamme ummehtunut tuoksu. Siihen sekaantui hiukan myskin lemmua, joka herätti mielikuvan krokodiilistä.

Vedimme pudonneen miehen ylös. Muuan lattialaatoista oli painunut toiselta syrjältä alas hänen astueensa sen päälle. Hän oli pudonnut kuiluun, jonka pohjaa hän ei tuntenut ja josta nousi huumaava ummehtuneen tuoksu. Hänen oikea kätensä oli poissa. Hän oli pudottanut soihdun ja samassa oli käteen purrut äärettömällä voimalla suunnaton leukapari. Hän väitti varmasti tunteensa kylmät hampaat, vieläpä niljaiset ikenetkin niiden välissä. Kun olimme vetäneet hänet ylös, nousi paasi äänettömästi paikalleen. Sen jähmettyneet liikkeet vaikuttivat eläviltä ja petomaisilta.

Merkitsimme tarkoin paikan liidulla ja heitimme vahvan lankun paaden yli. Sitten palasimme ulkoilmaan voidakseni sitoa soihdunkantajan kädentyngän.

Käsi oli poissa melkein kyynärpäätä myöten. Omituisia oli, ettei tyngästä juossut lainkaan verta. Siinä saattoi erottaa aivan kuin terävien piikkien jäljet ja sitä peitti ruskahtavan harmaa kalvo. Ymmärsin, että kysymyksessä oli joku taitava koneisto. Pistin haavaan mahdollisimman väkeviä antiseptisiä aineita, sillä pelkäsin myös myrkytys-

tä. Siinä olinkin oikeassa, sillä seuraavan päivänä kuoli soihdunkantaja kärsittyään sitä ennen mitä hirveimpiä tuskia.

Joka tapauksessa oli soihdunkantaja jo häntä sitoessani äärettömän kauhistunut ja väitti, että hänen kimppuunsa oli pimeydessä hyökännyt joku elävä, hirveä peto. Minun täytyi tukkia hänen suunsa suurella rahasummalla, mutta muut olivat jo hänen puheensa kuulleet ja kieltäytyivät jyrkästi lähtemästä enää askeltakaan pyramidiin. Selitin heille asian oikean laidan, mutta he eivät sitä ymmärtäneet eivätkä tahtoneet siihen uskoa. Heidän taikauskoinen mielensä oli kauhun ja kammon vallassa ja he väitivät, että pyramidi oli täynnä pahoja henkiä.

Vasta seuraavana aamuna onnistui minun taivuttaa kaksi älykkäämpää ja kehittyneempää apulaistani lähtemään mukaani. Toinen heistä oli kopti, joka oli saanut vähän koulusivistystä ja jota kunnioitin hänen älykkäisyytensä tähden. Toinen oli tavallinen nuori fellah, joka tarvitsi rahaa mennäkseen naimisiin.

Sisäänkäytävää myöten pääsimme pieneen kammioon, jonka seinistä löysin lootuksen terälehdien kuvia kissankuvien alapuolella. Muuan seinä oli kokonaan omistettu valkealle härälle, Mnevikselle, joka aikoinaan oli pyhitetty auringonjumalalle Raalle. Siitä ei yleensä ole kirjallisuudessa paljon puhuttu, vaikka se oli ainakin yhtä arvokas kuin tunnettu musta härkä, Apis. Se oli erinomaisen taidokkaasti veistetty kiveen, parhainta muinais-egyptiläistä taidetta, mitä olen nähnyt. Otin siitä useita valokuvia magnesiumvalossa.

Kammioista johti taidokkaasti tehty käytävä vinosti ylöspäin. Se päättyi kuitenkin äkkiä ja oli nähtävästi tarkoitettu ainoastaan johtamaan harhaan haudanryöstäjiä.

Todellinen käytävä oli melkein varmasti löydettävissä itse kammiossa.

Tutkimme ja koputtelimme lattian, seinien ja katon jo-kaista kohtaa. Mutta käytävän suu oli niin tarkoin peitetty, ettei mistään kuulunut kumahtavaa ääntä. Ei tuntunut olevan enää muuta keinoa kuin järjestelmällisesti ruveta irrottamaan kiviä, mikä olisi vaatinut paljon työtä.

Satuin kiinnittämään huomiota kammion muotoon. Se ei ollut neliskulmainen, vaan epäsäännöllisen nelikulmion muotoinen. Olin aikaisemmin ihmetellyt tuota, sillä muinais-egyptiläiset harrastivat ennen kaikkea säännöllisiä kuvioita. Nyt käsitin, että juuri siinä saattoi piillä arvoituksen avain.

Ratkaisu olikin yksinkertaisempi kuin luulin. Ei tarvinnut muuta kuin määrätä lävistäjien leikkauspiste. Se osui keskelle suurta paatta. Irrotettuamme sen suurella vaivalla näimme sen alla pyöreän laatan, jonka keskellä oli kivirengas.

Laatta oli hyvin raskas ja vuosituhansien kuluessa tarttunut tiukasti paikoilleen. Työnnettyämme paljon sula-tettua rasvaa ja öljyä rakoihin saimme sen kolmisin nostetuksi ylös paikaltaan. Se oli hyvin paksu, pullontulpan muotoinen, ja alapintaan oli veistetty lootuksenlehden kuva.

Kiviportaot johtivat matalaan käytävään. Sen katosta oli putoillut kiviä tehden kulkumme vaikeaksi. Mur-tuman jäljet olivat tuoreet, mistä päättelin, että dynamiittiräjähdyksemme oli saattanut vahingoittaa pyramidin sisä-osa. Se huolestutti minua, ei niin paljon itseni tähden, vaan pelkäsin hautakammion vahingoittuneen. Aioin pitää meitä uhkaavan vaaran omana tietonani, jotta en säikäyttäisi tovereitani. Kopti oli kuitenkin huomannut

asian samalla kertaa kuin minäkin, ja hän katseli pitkään minua. Hän ei sentään pelännyt.

Käytävä päättyi matalaan, laajaan kammioon, joka lasjueni mukaan oli pyramidin alaosassa jotakuinkin pohjan keskivaiheilla. Siitä ei ollut pääsyä minnekään, joten jälleen oli etsittävä uusi käytävä.

Kammio sisälsi paljon arvokasta tutkittavaa. Huomatavin löytö oli lattiassa kiinni oleva miehenruumiin kokoinen sfinksi. Se oli kokonaan puhdasta hopeaa ja äärettömän arvokas jo hopean painon vuoksi. Nyt olin varma, ettei kukaan haudanryöstäjä ollut ehtinyt ennen minua, sillä sfinksin he ainakin olisivat vieneet mukanaan.

Sfinksi oli ihmeen kaunis, niin kaunis, että se herätti hartauden tunnetta. Sillä oli kissan ruumis, joka oli makaavassa asennossa sirona ja solakkana, ja ihmeen siropiirteiset naisen kasvot, jotka olivat puoleksi ylöspäin käännettyt itää kohti. Silminä oli kaksi pyöreäpintaiseksi hiottua jalokiveä. Ne hohtivat soihtujen valossa hopeisten silmäluomien osaksi peittäminä aivan kuin uneksien ja kaivaten. Koko sfinksin asennossa ilmeni odotusta ja kasvojen piirteissä kaipuuta.

Merkitsevä oli myös seinäkirjoitus sfinksin takana. Sen sisällitys oli outo ja haaveellinen enkä kyennyt sitä kokonaan selvittämään. Yläpuolella oli kuin otsakkeena valkea härkä, Mnevis, ja alla kissankuva ja lootuksen terälehti yhteen kietoutuneina.

Sisällitys, mikäli sitä kykenen oikein tulkitsemaan, on köyhin sanoin seuraava, vaikka tulkinnessani en ole kyennyt antamaan muuta kuin heikon aavistuksen hieroglyfien rikkaudesta ja monivivahteisuudesta:

'Varokoon hän, joka ryöstötarkoituksessa tulee häpäisemään hautaa, minkä rakkaus on pystyttänyt. Hän on

kuoleva tuhatkertaisen kuoleman ja pahat henget hallitsevat hänen sieluaan aikojen loppuun asti.

Mutta hän, joka on syntynyt uudestaan bennulinnun siipien suhinassa, joka on löytänyt lootuksenlehden ja kätkenyt sen sydämeensä, hän tuntee sfinksin silmät ja aukaisee kuoleman ovet, ja Raan kultaisten torvien soudessa on loppu oleva alkua ihanampi. Sillä rakkaus ei kuole milloinkaan.'

Merkillisintä oli, että muutamista kirjoituksen katkelmista huomasi pyramidin olevan *naisen* haudan. Sellaista löytöä ei vielä kukaan ollut tehnyt. Kaikki tunnetut pyramidit ovat kuninkaiden tai hyvin ylhäisten miesten hautoja. Naiset oli tavalliseen tapaan haudattu jonkin pyramidien lähetyville. Ainakaan ei ollut yksinomaan naista varten koskaan minun tietämäni mukaan pystytetty pyramidia.

Kirjoituksen merkitystä en ryhtynyt arvailemaan, vaikka sen fantastisuus jonkun verran askarrutti mielikuvitustani. Ilmeisesti oli sen pohjana jonkinlainen ylösnousemuksen ajatus, sillä bennu on feniks-linnun egyptiläinen nimi. Sen sijaan ryhdyin pohtimaan hautakammion löytämistä.

Se on tavallisesti aivan keskellä pyramidia. Tämä kammioli oli pyramidin alaosassa; luultavasti oli sisäänkäytävä löydettävissä katosta.

Katseeni osui sfinksiin. Miksi oli se niin vahvasti kiinnitetty lattiaan? Tavallisesti esikammioista löydetty esineet ovat irrallaan. Miksi sen katse oli kohdistettu määrättyyn suuntaan? Mieleeni osui lause kirjoituksessa: 'hän tuntee sfinksin silmät'. Lootuksenlehden olin jo löytänyt. Sfinksi tuijotti määrättyyn kohtaan itäseinän yläosassa. Siinä täytyi käytävän suun olla. Ja siinä se olikin.

Käytävän suuta verhoava paasi oli nähtävästi tahallaan asetettu verrattain höllälle. Innoissamme varomattomasti irrottaessamme sitä putosi se äkkiä murskaton tikapuume. Kuin ihmeen kautta säilyimme vahingoittumattomina. Fella jäi puoleksi kiven alle, mutta selviytyi muutamien ruhjevammoin, jotka eivät estäneet häntä työstä.

Kun oli haettu uudet tikapuut, kiipesin ylös aukosta ja huomasin olevani haudan eteiskammiossa. Harvinaista kyllä oli se aivan tyhjä. Se oli neliskulmainen ja länsiseinä oli umpeenmuurattu, suuri paasi. Tämän päällä oli jälleen Mnevis, kissa ja lootuksenlehti omituisella tavalla yhteen sovitettuina, pyöreänä ornamenttikoristeena.

Meidän täytyi tuntikausia hakata sitkeätä laastia, jota oli sivelty rakojen päälle. Poistettuumme sen vasaroilla ja taltoilla huomasin kelloa katsoessani, että oli jo yö. Koska kumppanini olivat aivan uuvuksissa, päätin jättää haudan aukaisemisen seuraavaan päivään innostuksestani ja kiihtymyksestäni huolimatta.

Tunsimme kaikki lähtiessämme, kuinka ovenraoista tunki esikammioon hieno ryydintuoksu.

Astuessamme ulos pyramidista paistoivat tähdet aivan mustalla taivaankannella suurina ja raskaina. Ilma oli kuuma ja tukahuttava, täynnä värisevää tunnetta, joka sai kaikki aistit liikkeelle.

Kylässä pidettiin juhlaa, juotiin palmuviiniä ja nuoret tytöt tanssivat. Tähtien valossa kiilsivät fellahin silmät. Hänen hengityksensä kävi huohottavaksi. Myöskin kopti oli rauhaton ja hänen sieraimensa laajenivat ja värisivät.

'Elonkorjuun juhla', kuiskasi hän minulle. 'Kohta nousee kuu. Täällä vietetään sitä vielä vanhaan tapaan.'

Vetäydyin teltaani, mutta en voinut saada unta. Mieleni oli liian kiihdyksissä ajatellessani, mitä seuraavana

päivänä tulisin näkemään. Olin tuntevinani yhä ryytien tuoksun sieraimissani.

Telttakankaan lävitse tunkivat erämaan takaa nousevan kuun säteet muuttaen pimeyden punertavaksi hämyksi. Erotin selvästi saviruukut, veistokset, kääröt ja kuvapatsaat, jotka olin tuottanut telttaani, jotteivät ne kärsisi mitään vahinkoa. Ne herättivät eloon vanhoja mielikuvia, joita en edes tuntenut, mutta joiden oletin polveutuvan varhaisimmalta lapsuuskaudeltani.

Olin vaipunut syviin ajatuksiin, kun kopti hiipi varovaisesti telttaani. Hänen eleensä olivat kiihtyneet ja hän kertoi, että kylällä pidettiin neuvottelua minun estämiseksi työstä. Äänettömän yön lävitse kantautui korviini rumpujen ja huilujen ääniä ja kiihtyneen väkijoukon puheensorinaa. Fellah oli juorunnut, että olimme jo melkein perillä. Kyläläiset olivat sitä mieltä, että jos aukaisisimme haudan, lankeaisi meihin kohdistuva kirous myös heidän kylänsä ylitse. He aikoivat nyt estää minua aikeistani, ellei muuten, niin väkivallalla.

Koptin neuvosta otin muutamia astioita, joissa säilyttiin spriitä osaksi polttotarkoitukseen, osaksi esineiden puhdistukseen, muutamia lahjaesineitä ja pussillisen pikkurahoja jakaakseni ne kyläläisille. Kantaessamme niitä juhlapaikkaa kohti kysyin koptilta, eikö hän pelännyt kirousta. Hän vain hymyili vastaukseksi ja häntä kohtaan tuntemani kiintymys yhä vahvistui.

Istuin itse kylänpäämiehen vieraana ja annoin koptin jakaa lahjani. Herkästi innostuvat, köyhät fellahit unohtivat kaikki vihollisuusaikeensa melkein heti. Syntyi suurenmoinen orgia, jonka vertaista en milloinkaan ole nähnyt. Väki sekoitti spriitä palmuviiniinsä. Minun täytyi tavallani ottaa siihen osaa ja jouduin monien kanssa

tyhjentämään palmuviinimaljoja, jotta en olisi herättänyt epäluuloa.

Alkoholiin tottumaton ruumiini joutui pian sen valtaan. Olin lisäksi väsynyt, niin että kohta näin kaiken kuin ohuen harson lävitse. Mutta minua ei ruvennut lainkaan unettamaan, sillä näytelmän kesytön suurenmoisuus oli saanut minut valtoihinsa. Punainen kuu, hurja soitto, hikiset kasvot, villisti palavat silmät, tanssijattarien puolialastomat, käärmemäisin liikkein taipuvat ruumiit – kaikki tuo sai aistini huumaantumaan. Nuori fellah katosi palmujen sysimustiin varjoihin ruskean tyttönsä kanssa. Kuulin kohtin huohotuksen korvissani. Sieluni täytti nimetön, hiuduttava, suloisesti viiltävä kaipausta, joka sai melkein kyynelät nousemaan silmiini.

Ajattelin pyramidia, jonka rakkaus oli pystyttänyt, rakkaus, joka ei koskaan kuole. Luulin kuulleeni outoa suhinaa ilmassa. Viimeinen ajatukseni oli bennu-lintu vajotessani syvään tiedottomuuden ja unen väliseen horrokseen.

Heräsin teltassani kohtin ravistaessa olkapäästäni. Häneen ei yöllinen orgia tuntunut vaikuttaneen. Oli vielä varhainen aamu, tunsin oloni raskaaksi ja päätäni lievästi särkevän. Mutta muistaessani, mikä tehtävä minua odotti, tulin äkkiä aivan virkeäksi.

Kylvettyäni purossa, joka hävisi hiekkaan vähän matkan päässä kylästä, tunsin itseni kevyeksi ja onnelliseksi. Kuulas, autereinen erämaan aamu ja nukkuva kylä muodostivat ihmeen tenhoavan taulun, kun kahden lähdimme kulkemaan pyramidia kohti. Kohti ei ollut herättänyt fellahia. Tästä olisi hänen mielestään ollut vain vaivaa ja hän olisi juorunnut taas kaiken näkemänsä. Me saisimme kyllä kahdenkin kiven pois oviaukosta. Kohti huomautti

kuitenkin jo edeltäpäin, ettei hän tulisi mukaan hautaa tutkimaan. Se soti hänen uskonnollista vakaumustaan vastaan. Tämä oli minusta vain mieluista; sainhan silloin paremmassa rauhassa työskennellä.

Jälkeen kahdentoista oli kivi niin irrallaan, että tarvittiin vain vähän voimaa sen siirtämiseen syrjään vivun avulla. Kopti poistui jättäen minulle kimpun soihtuja. Hän lupasi odottaa alemmassa kammiossa, kunnes palaisin.

Ankara rysähdys kiven pudotessa. Edessäni oli ammottava musta oviaukko, josta virtasi hienon hienoa ryytien tuoksua. Täynnä outoa aavistusta astuin kammioon palava soihtu kummassakin kädessä. Eteeni aukeni pyöreä huone, jonka keskellä oli kiiltäväksi hiotusta, tummasta graniitista veistetty, suuri sarkofagi. Nähtävästi raskaan, tuoksujen kyllästämän ilman vaikutuksesta muuttuivat soihtujen punaiset liekit aavemaisen sinertäviksi.

Tarkastin kiireesti seinät. Ainoastaan arkun päänpuoleisessa osassa oli seinäpiirroksia, siinäkin vain yksi aihe: suunnattoman suuri bennu-lintu siivet levällään Mneviksen, kissan ja lootuskukan yläpuolella. Piirros teki valtavan vaikutuksen minuun: se henki haltioitunutta, vapauttavaa ylösnousemususkoa, ympärillään kehänä rakkauden merkistä sommiteltu ornamentti.

Ryhdyin kiihkein käsin aukaisemaan sarkofagia. Kansi oli minulle liiankin raskas, mutta en millään ehdolla halunnut kutsua koptia avuksi. Ankaran ponnistelun jälkeen sain vihdoin kohotetuksi kantta vivun avulla ja lopuksi se luisui lattialle melkein äänettömästi.

Sytytin useampia soihtuja ja kiinnitin ne seinässä oleviin kivirenkaiisiin ihmetellen niiden sinertävää valoa. Toinen arkku oli tummaa sykonomia, täynnä kultaupotuksia

erilaisin ornamentein. Se aukeni helposti ja edessäni oli kolmas arkku, joka oli tehty puhtaasta kullasta. Sen kansi oli muovailtu naisen muotoiseksi lootuslehtikoristein. En ehtinyt paljонkaan katsoa sitä, intoni oli liian suuri, mutta ohikiitävänä, erittelemättömänä kulki mieleni läpi tunne, että olin joskus ennen, kauan sitten, nähnyt sen.

Kiihkosta kuumeisena irrotin ja nostin pois raskaan kannen ihmetellen, kuinka keveästi se nousi. Intoni antoi minulle ennen tuntemattomat voimat. Vastaani lehahti tukahduttavan voimakas ryytien ja balsamin lemu, niin voimakas, että soihdut lepattivat aivan sinisinä ja sammumaisillaan. Epäselvästi näin liinasiteisiin kauttaaltaan kiedotun naisruumiin. Mutta vaistomaisesti tunsin, ettei se ollut nainen, vaan nuori tyttö.

Vapisevin käsin kiedoin auki lahonneet, liinaiset siteet. Sain ruumiin melkein kokonaan esiin ja totesin, että se oli ihmeen hyvin säilynyt balsamoinnin mestarinäyte. Katsohdin sen kasvoihin. Silloin jäykistyin paikalleni kuin salaman iskemänä ja tajuntani läpi kohisivat vuorotellen hämmästys, kauhu, ilo ja haltioitunut vapautumisen tunne, sillä siinä oli *Hän*. En tiedä, mitä ajattelin, sillä sielusani ei ollut ainoatakaan selvää ajatusta. Minä vain tiesin koko olemuksessani, ruumiini jokainen solu huusi vain sitä, valtimoni takoivat sitä, että tunsin hänet, että olin löytänyt hänet, että se oli Hän, Hän, Hän! – – –

Hän makasi siinä ikuisesti nuorena, ruskea ruumis vielä väristen aamutuulen viileätä tuoksua siltä ajalta, jolloin maailma oli vielä nuori. Himmeät emaljisilmät hohtivat soihtujen sinisessä, lepattavassa valossa, suu hymyili ja rinnat kohosivat kuin lootuskukan terät iätinuorina, iätihurmaavina. En enää tuntenut itseäni; minä liu'uin ajassa taaksepäin, vuosituhansien halki. Kuulin kultaisten

torvien toita hdukset auringonjumalan temppelin portaita, kun hänen tyttärensä nousi Niilin vilppaista laineista ihanana kuin rakkauden jumalatar pyhien lootuksien keskeltä. Painoin otsani kiviseen lattiaan ikuisen nuoruuden edessä. Ja lehahtaen sammui viimeinen sininen soihtu – – –

Olin lepäävinäni hänen rinnallaan rakkauden pyramidin sisimmäisen kuningaskammion kultaisessa sarkofagissa. Olin tuntevinani, miten hänen ruumiinsa värisi neljän tuhannen vuoden hillitöntä janoa. Oi, kuinka hän oli kuuma ja kuinka hänen sydämensä jyskytti ohuen liinakankaan alla! Himmeät emaljisilmät hohtivat ja vartalo kiilui vihertävää valoa. Ilma oli tahmeana ryytien tuoksusta. Niin, nuo himmeät emaljisilmät hohtivat ja valkeat, terävät hampaat purivat olkapäähäni pistäviä haavoja ohuen kankaan lävitse...

Seuraavana päivänä, puolenpäivän aikaa, heräsin leirissä omassa teltassani. Kopti oli huolestuneena viipymisestäni lähtenyt hakemaan minua ja löytänyt minut tajuttomana hautakammion lattialta, luultavasti tukehduuttavan tuoksun huumaamana. Kiihkeistä kysymyksistäni huolimatta ei hän suostunut kertomaan, mitä muuta hän oli nähnyt. Mutta olen varma ja vakuutettu asiastani. Suutelen olkapääni haavaa ja mieleni on onnellinen, kirkastunut ja täynnä vapautuksen tunnetta...

Olen kirjoittanut koko iltapäivän ja melkein koko yön siltä varalta, että minulle tapahtuisi joku onnettomuus. Tiedän, että *jotain* tapahtuu, mutta en pelkää sitä, vaan odotan, sillä kuolema on vain porras...

Huomenaamuna aikaisin, kun bennu-lintu humisevin siivin alkaa idän taivaalta vuosituhatlentonsa, lähden taikaisin pyramidiin.”

Muuan englantilainen tutkimusretkikunta löysi El-Amaran lähetyvillä sijaitsevasta, pienestä fellahkylästä, jonka asukkaat olivat tuntemattomasta syystä hylänneet, mätänemistilassa olevan, luultavasti kivilohkareiden murskaaman ruumiin. Se todettiin tunnetun, nuoren egyptologin Karl-Henrik Höökin ruumiiksi. Hänen vieressään oli kiireesti ja huonolla englanninkielellä täyteen töherretty paperilappu, joka sisälsi seuraavaa:

”Minä, koptilainen Ben-Hussim, vakuutan omantunto-
ni ja jumalani kautta kertomukseni todeksi, jottei minua
vääryydellä ruvettaisi etsimään ja vainoamaan.

Me tunkeuduimme yhdessä pyramidiin, mutta isäntäni
tutki yksin hautakammiota. Rakastin häntä paljon ja le-
vottomana hänen viipymisestään menin hakemaan hän-
tä haudasta, vaikka se oli vastoin uskontoni määräyksiä.
Löysin hänet tajuttomana lattialta, ympärillään lahon-
neen liinakankaan palasia. Näin myös suuren sarkofa-
gin varjon, mutta en tahtonut katsoa, mitä sen sisällä oli.

Kannoin isäntäni leiriin. Vasta seuraavana päivänä sain
hänet tointumaan. Silloin huomasin, että hän oli saanut
uudestaan aavikkokuumeen. Hänen otsansa poltti ja hän
houraili naisista ja lootuksenkukista. Koko illan ja yön
hän kielloistani huolimatta kirjoitti ja hänen silmissään
oli paha kiilto, jonka vuoksi pelkäsin hänen sielunsa tilaa.

Aamulla hän lähti uudestaan pyramidiin varoituksis-
tani huolimatta. Hän oli sairas ja kiviä oli ruvennut yhä
enemmän putoilemaan alas käytävien katoista. Ellei hän
kahdeksan tunnin kuluttua palaisi, käski hän minun tulla
etsimään häntä.

Odotin viisi tuntia pyramidin vieressä polttavassa au-
ringonpaisteessa ja sydämeni oli täynnä levottomuutta
hänen tähtensä, sillä rakastin häntä. Kun hän ei siihen

mennessä ollut palannut, lähdin kiellosta huolimatta hänen jälkeensä.

Löysin hänet alemmasta kammioista hopeisen sfinksin vierestä suurten, katosta pudonneiden kivilohkareiden puoleksi peittämänä. Vieritin kivet pois ja näin, että hän oli lujasti pusertanut syliinsä ryppyisen, kuivettuneen muumion, joka oli kauhea katsella. Sen nahka oli särkynyt useasta kohden: keltaiset luut pistivät esiin ja päänahka hiuksineen oli tarttunut kattoaukon reunaan. Isäntäni oli pahasti murskaantunut, mutta kasvot olivat säilyneet ehjinä ja niissä oli riemun ja kaipauksen ilme, samanlainen kuin hopeisen sfinksin kasvoissa. Se kam-motti minua.

Hänessä oli vielä joitain elonmerkkejä. Tahdoin kantaa hänet pois, mutta hän oli niin lujasti takertunut kiinni muumioon, etten voinut irrottaa sitä hänestä. Niin minun täytyi suurella vaivalla kantaa heidät molemmat ulos, vaikka pelkäsin muumiota, josta matkalla irtautui osia. Mutta rakkauteni oli pelkoani suurempi.

Kun olin saanut heidät ulos ja auringonsäteet sattuivat muumioon, raukeni se melkein heti harmaaksi tomuksi, eikä siitä jäänyt mitään jäljelle. Vein isäntäni kylään, missä hoidin häntä muiden ollessa kauhun vallassa. Hän kuoli toisen päivän aamunkoitossa tulematta tajuihinsa ja aukaisematta silmiään. Ja minun sydämeni itki paljon, sillä rakastin häntä.”

Kilometrini päässä kylästä oli puoleksi esiinkaivettu pyramidi, joka tutkittiin, mutta ei löydetty mitään mainitsemisen arvoista. Sen sisäosa oli pahoin turmeltunut, ja joku liikkuva rosvojoukko oli luultavasti ehtinyt ryöstää siitä kaiken arvokkaan.

*Ilmestynyt alun perin Waltarin salanimellä Kristian Korppi
julkaistussa kauhunovellikokoelmassa Kuolleen silmät,
Schildt 1926.*